

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.10.2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.2782.2017.1

Číslo: 8/2019

Právní věta: Jestliže byly poškozenému nahrazeny náklady na opravu vozidla po nehodě, avšak po provedené opravě se hodnota vozidla nedostala na úroveň původní obvyklé ceny, je zde stále majetková újma poškozeného, způsobená na vozidle, a to v rozsahu rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě, k jejíž náhradě je škůdce povinen.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.10.2017

Spisová značka: 25 Cdo 2782/2017

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Hodnota věci (o. z.), Náhrada škody

Předpisy: § 2894 odst. 1 o. z.

§ 2951 odst. 1 o. z.

§ 2952 o. z.

§ 2969 odst. 1 o. z.

§ 492 odst. 1 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Praha-západ rozsudkem ze dne 25. 8. 2016, č. j. 29 C 78/2016-85, zamítl žalobu o zaplacení 116 200 Kč s příslušenstvím žalobci a) a 30 000 Kč – 70 000 Kč žalobkyni b) a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný jako řidič a provozovatel vozidla poškodil při dopravní nehodě dne 12. 6. 2015 vozidlo žalobce a), které řídila žalobkyně b). Vedlejší účastník na straně žalovaného (pojistitel) vyplatil žalobci a) plnění z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla za škodu na vozidle v ceně opravy a nákladů na zapůjčené náhradní vozidlo. Žalobce a) požadoval náhradu škody spočívající ve snížení hodnoty vozidla, neboť ani po provedené opravě nedosahuje hodnota vozidla původní ceny obvyklé. Žalobkyně b) pak požadovala odčinění psychické újmy, která jí vznikla v souvislosti s dopravní nehodou. Soud dospěl k závěru, že žalobce a) měl právo na náhradu škody odpovídající rozdílu mezi obvyklou (tržní) cenou vozidla před poškozením a cenou vozidla ve stavu poškozeném. Rozhodl se pro opravu vozidla a požadoval škodu vyčíslenou druhým možným způsobem, totiž hodnotou opravy. Kombinovat oba přístupy tak, že k ceně opravy se ještě přičte rozdíl mezi původní hodnotou vozu a jeho hodnotou po opravě, by již znamenalo přihlížet ke

skutečností se škodní událostí nesouvisejícím. Jestliže totiž cena opravy odpovídá tomu, že vozidlo bylo uvedeno do předešlého stavu z hlediska jeho funkčních kvalit, nemohou se do výše náhrady nad rámec toho promítat specifika tvorby cen na trhu ojetých vozidel. Soud zde odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. [25 Cdo 3118/2012](#), jehož závěry se uplatní i v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále „o. z.“). Žalobkyně b) pak neprokázala příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti žalovaného a vznikem své psychické újmy.

2. Krajský soud v Praze k odvolání žalobců rozsudkem ze dne 18. 1. 2017, č. j. 25 Co 636/2016-128, rozsudek soudu prvního stupně co do výroků o náhradě nákladů řízení mezi účastníky, včetně vedlejšího účastníka, změnil, jinak jej potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením. Uzavřel, že nárok žalobce a) na úhradu tzv. obchodního znehodnocení vozidla není dán, neboť ten s dopravní nehodou způsobenou žalovaným přímo nesouvisí. Dosavadní judikaturu dovolacího soudu lze na daný případ aplikovat. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. [25 Cdo 3118/2012](#), nezakládá nerovnost v soukromoprávních vztazích, jak tvrdí žalobce a). Zmíněné rozhodnutí pouze v obecné rovině uvádí, že výjimkou, kdy by bylo možno požadovat náhradu za obchodní znehodnocení, může být případ, je-li vozidlo jako zboží primárně určeno k dalšímu prodeji a kdy nedosažení předpokládané kupní ceny představuje újmu poškozeného obchodníka s vozidly; jedná se ovšem o ušlý zisk, nikoliv skutečnou škodu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalobce a) dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř. s tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, řešena. Na rozdíl od odvolacího soudu zastává názor, že pokud byly vynaloženy náklady na opravu a i poté je obvyklá cena opraveného vozu nižší než před nehodou, pak je nutno přiznat poškozenému náhradu škody (resp. pojistné plnění) i v rozsahu tzv. obchodního znehodnocení. Namítá, že nová právní úprava (oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013) vychází z rozšířeného pojetí náhrady škody a nestanovuje žádné omezení, jež by předpokládalo pro poškozeného povinnost volby konkrétní části nároku, tedy buď náhradu nákladů za opravu, nebo náhradu snížené hodnoty věci. Ustanovení § 2969 odst. 1 o. z. přiznává poškozenému jak náhradu nákladů k obnovení nebo nahrazení funkce věci, které účelně vynaložil, tak nárok na náhradu snížené hodnoty věci. Dosavadní judikaturu k zákonu č. 40/1996, občanskému zákoníku, účinnému do 31. 12. 2013, již v této věci aplikovat nelze. Dále namítá, že škoda spočívající ve ztrátě hodnoty vozidla vznikla v příčinné souvislosti s dopravní nehodou, a poukazuje na nález ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. [I. ÚS 1902/13](#), v němž Ústavní soud potvrdil, že cena havarovaného vozidla bude vždy nižší než cena stejně technicky vybaveného vozidla dosud nehavarovaného. Dle dovolatele je nárok na náhradu škody spočívající ve snížení tržní hodnoty vozu na řešení následku škodní události nezávislý. Aspekt případného budoucího prodeje vozidla je zcela irelevantní. Pokles hodnoty vozu v důsledku dopravní nehody je obecně známý fakt a je v tomto smyslu objektivně předvídatelným důsledkem nehodové události. Ke snížení tržní hodnoty vozidla v důsledku dopravní nehody dojde vždy a jedná se o imanentní součást nároku na náhradu škody v podobě skutečné škody a nikoli ušlého zisku. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v rozsahu výroků I až IV a VI, a rozsudek soudu prvního stupně v rozsahu zamítavého výroku I v části, „aby bylo žalovanému uloženo zaplatit žalobci a) 116.200 Kč s příslušenstvím“, a výroků II a III, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání uvedl, že se s rozhodnutími odvolacího soudu i soudu prvního stupně ztotožňuje a považuje je za věcně správná. Dle něj dovolání neobsahuje řádné

vymezení přípustnosti, především přesné vymezení otázky, kterou dovolací soud dosud neřešil. Dále namítl, že žalobce a) ve svém dovolání nesprávně vymezil účastníky řízení. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl a přiznal mu náhradu nákladů dovolacího řízení.

5. Vedlejší účastník na straně žalovaného ve svém vyjádření k dovolání uvedl, že žalobcem prezentovaný výklad § 2969 odst. 1 o. z. je jednou z možných interpretací tohoto ustanovení. Na straně druhé odborná komentářová literatura zastává i názor opačný. Dále namítl, že nález Ústavního soudu, na který je odkazováno v dovolání, nepotvrzuje názor, že poškozený má nárok na náhradu škody odpovídající rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě. Současně poukázal na hypotetičnost a nepřezkoumatelnost znaleckého posudku, kterým žalobce a) prokazuje obchodní znehodnocení svého vozidla. Navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky, jež dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, a to zda v případě poškození automobilu má poškozený podle zákona č. 89/2012 Sb. kromě nároku na náhradu nákladů na opravu vozidla také nárok na náhradu poklesu obvyklé ceny opraveného vozu. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Nesprávné právní posouzení může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 492 odst. 1 o. z. hodnota věci, lze-li ji vyjádřit v penězích, je její cena. Cena věci se určí jako cena obvyklá, ledaže je něco jiného ujednáno nebo stanoveno zákonem.

Podle § 495 o. z. souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.

Podle § 2894 odst. 1 o. z. povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody).

Podle § 2951 odst. 1 o. z. škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.

Podle § 2952 o. z. hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

Podle § 2969 odst. 1 o. z. při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

8. Škodou podle § 2894 o. z. je újma na jmění, tj. na souhrnu majetku a dluhů osoby ve smyslu § 495 o. z. Je-li pojem škody i nadále spjat s materiální sférou, lze využít v podstatné míře dosavadní judikatorní definici, podle níž se za škodu považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Skutečnou škodou se ve smyslu § 2952 o. z. rozumí zmenšení existujícího majetku poškozeného (popřípadě zvětšení jeho

dluhů) ve srovnání se stavem, jaký zde byl před způsobením škody. Skutečnou škodou na věci je pak újma, která znamená snížení hodnoty věci v důsledku jejího poškození oproti stavu před poškozením, a při určení její výše se zásadně vychází z obvyklé ceny věci v době poškození, přičemž zároveň se přihlíží k tomu, co musí poškozený účelně vynaložit k obnovení nebo nahrazení funkce věci (§ 2969 odst. 1 o. z.). Tím se podtrhuje význam uvedení v předešlý stav (naturální restituce), tedy v případě provedení opravy poškozené věci může poškozený požadovat náhradu škody ve výši ceny opravy. Náhrada škody v penězích (relutární kompenzace) představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit na uvedení věci do původního stavu, avšak výše škody nemusí být určena jen vyúčtováním nákladů na její opravu. Lze vycházet z porovnání hodnoty věci, jakou měla v době poškození, oproti stavu po poškození s přihlédnutím k rozsahu, v jakém byla poškozena zásahem škůdce. Zásadně tedy přicházejí v úvahu dva způsoby určení výše peněžní náhrady za škodu způsobenou na věci, a to porovnání ceny obvyklé, jakou věc měla před poškozením, s obvyklou cenou po poškození, a náhrada nákladů potřebných k tomu, aby si poškozený uvedl věc do stavu před poškozením.

9. V posuzovaném případě bylo vozidlo žalovaného pojištěno pro případ vzniku škody způsobené provozem vozidla u vedlejšího účastníka, který dovolateli plně uhradil náklady, jež si vyžádala oprava vozidla v autorizovaném servisu a nájem náhradního vozidla. Neuhradil však částku představující dle znaleckého posudku rozdíl mezi obvyklou (tržní) hodnotou vozidla za předpokladu, že by vozidlo nebylo havarováno, a obvyklou hodnotou havarovaného vozidla po opravě, ani náklady na vypracování zmíněného znaleckého posudku a náklady právního zastoupení vzniklé v souvislosti s tím, že nedošlo k plné náhradě škody.

10. Je-li účelem náhrady majetkové újmy a z ní vyplývající povinnosti k náhradě způsobené škody vytvoření stavu, který zde existoval před vznikem škody, přičemž ho má být dosaženo reparací veškeré vzniklé škody, má poškozený zásadně nárok na nahrazení poškozené věci minimálně do výše její původní hodnoty. Výše náhrady škody na věci se proto odvozuje od ceny věci, což je podle § 492 odst. 1 o. z. hodnota věci vyjádřená v penězích; ta se zásadně určuje jako cena obvyklá. Cena obvyklá ve smyslu § 2969 odst. 1 o. z. pak představuje cenu, za kterou lze v daném místě a čase a za obvyklých obchodních podmínek pořídit náhradní věc stejných kvalit, přičemž takto stanovená cena je v prostředí státem neregulovaného hospodářství cenou tržní, ovlivněnou nabídkou a poptávkou na trhu, tedy zahrnuje i hledisko „prodejnosti“ věci.

11. V nálezu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. [II. ÚS 795/16](#), (body 32 a 33) Ústavní soud konstatoval, že ekonomická hodnota vozidla (či obecně věci) není determinována pouze jeho „technickou“ či „funkční“ hodnotou, nýbrž obecně tím, jaký užitek je svému vlastníku způsobitelný přinést. Bez pojmu užitku nelze pojem hodnoty rozumně formulovat. Tento užitek samozřejmě může spočívat v tom, že vlastník bude vozidlo užívat v rámci běžného provozu, avšak například i v tom, že se může v kterémkoliv okamžiku v závislosti na svých aktuálních potřebách a preferencích rozhodnout, že vozidlo pronajme nebo prodá. Dojde-li v důsledku protiprávního jednání k poškození věci, je proto ve smyslu principu úplného odškodnění klíčové, aby byla hodnota věci obnovena či v penězích nahrazena ve všech zmíněných ohledech. Nestačí tedy, pokud je obnovena její hodnota funkční či technická; tím by totiž a priori byla omezována možnost vlastníka nakládat s věcí právem chráněným a ekonomicky racionálním způsobem (tj. například ji prodat) ve stejném rozsahu a za stejných podmínek jako před poškozením věci. Jinými slovy, i pokud dojde v důsledku opravy k plné obnově funkční hodnoty věci, avšak zároveň není plně obnovena její hodnota tržní, věc nepřináší svému vlastníku stejný užitek a škoda na věci tudíž není plně nahrazena. Přitom, jak podotkl Ústavní soud již v nálezu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. [I. ÚS 1902/13](#), je všeobecně známou skutečností, že cena havarovaného vozidla bude vždy nižší než cena stejně technicky vybaveného vozidla, které dosud havarováno nebylo. Pokud by poškozenému byly nahrazeny pouze náklady na opravu věci a nikoli již rozdíl v její tržní hodnotě, nepřinášela by již věc svému vlastníku stejný užitek a škoda způsobená protiprávním jednáním či škodnou událostí by mu tak nebyla nahrazena v plném rozsahu.

12. Uvedené závěry, ač byly Ústavním soudem vysloveny při přezkoumávání rozhodnutí aplikujících ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, se uplatní i při výkladu ustanovení zákona č. 89/2012. Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, neboť jde o formulaci obecných ústavněprávních principů náhrady škody dovozených na základě ústavního práva vlastnit majetek ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a proto je Nejvyšší soud považuje za závazné ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy. Kromě toho jde o názor zastávaný významnou částí odborné literatury [srov. například Vašíček M., Dvořáček D. K pojmu skutečné škody na věci použité a opotřeбенé, Právní rozhledy 11/2003, s. 569; Berková, Z. Způsob a rozsah náhrady škody v návrhu občanského zákoníku. Právní fórum 11/2011, s. 497; Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1747, bod II/4; Rýdlová, H. Dva roky nového soukromého práva – zpráva z konference. Bulletin advokacie 12/2015, s. 4].

13. Lze dodat, že vždy musí být zachována příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a stavem vozidla po opravě, tedy že znehodnocení vozidla je v celém rozsahu důsledkem poškození způsobeného škůdcem. I Ústavní soud uznává, že škůdce má být chráněn proti excesivním nákladům, které by v důsledku jednání poškozeného, bez souvislosti se škodnou událostí, a tudíž mimo vliv škůdce mohly vzniknout, avšak dovozuje, že případné excesy v jednání poškozeného (např. příliš drahá či neefektivní oprava) mohou být v řízeních o náhradu škody korigovány (srov. citovaný náleze ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. [II. ÚS 795/16](#), bod 36).

14. Aniž by bylo zapotřebí zabývat se dalšími námitkami dovolatele, je z uvedeného zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu, napadený rozsudek v části uvedené ve výroku tohoto rozsudku bez jednání zrušil (§ 243a odst. 1 věta první, § 243e odst. 1 o. s. ř.); protože důvody, pro které bylo rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil částečně i toto rozhodnutí a věc vrátil ve zrušeném rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).